

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ заборонено

Ораторське мистецтво. Програма. – К. :, 2018. – 27 с.

Автор: В.Й. Разіцький, канд. істор. наук, доц.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри філософських та соціальних наук «11 квітня» 2018 р., протокол № 23

Рецензенти: Латигіна Н.А., доктор політичних наук, проф.
Канєва Т.В., кандидат економічних наук, доц.

Навчально-методичне видання

ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО

ПРОГРАМА

освітній ступінь	«бакалавр»
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	242 «Туризм»
спеціалізація	«Міжнародний туризм»

Автор: **РАЗІЦЬКИЙ В.Й.**

Видавець і виготовлювач
Київський національний торговельно-економічний університет

вул. Кіото, 19, м. Київ-156, Україна, 02156

© Разіцький В.Й.
©Київський національний торговельно-
економічний університет, 2018

ВСТУП

Ораторське мистецтво – важлива складова формування висококваліфікованих фахівців усіх спеціальностей, готових до виконання різних завдань у команді та одноосібно. Риторика є невід’ємною складовою надання якісних освітніх послуг та забезпечення ефективного освітнього процесу. Поглиблення процесів глобалізації, динаміка розвитку інформаційного суспільства ставлять на порядок денний необхідність вдосконалення рівня спілкування та комунікації. Тому для студентської молоді вивчення ораторського мистецтва є важливим чинником становлення їх як фахівців.

Вивчення дисципліни «Ораторське мистецтво» студентами усіх спеціальностей сприятиме формуванню комунікативних навиків та високого рівня професійних здібностей. Відповідно до навчального плану дисципліна є вибірковою для здобувачів освітнього ступеню «бакалавр» усіх спеціальностей.

Структура програми навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво»:

Вступ.

I. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетентності), її місце в освітньому процесі.

II. Результати вивчення дисципліни.

III. Зміст дисципліни.

IV.Список рекомендованих джерел.

I. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ (КОМПЕТЕНТНОСТІ), ЇЇ МІСЦЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» є однією із складових гуманітарної освіти і становить основу загальнокультурної підготовки фахівців.

Предмет навчальної дисципліни: «Ораторське мистецтво» є наука про умови, форми і засоби ефективної мовленнєвої комунікації в суспільстві.

Програма та Робоча програма дисципліни підготовлені для студентів освітнього ступеня «бакалавр».

1.1. Метою навчальної дисципліни є формування у студентів системного, цілісного уявлення про основні закони риторики як науки, спрямованої на розвиток культури мовлення майбутнього фахівця, сприяти практичному оволодінню студентами навичками ораторської майстерності.

1.2. Завдання навчальної дисципліни:

- підвищити мовну культуру студентів;

- оволодіти формами, засобами і методами встановлення ефективної комунікації у життєвому та професійному спілкуванні;
- сприяти формуванню навичок публічного мовлення та мовленнєвої культури студентів.

1.3. Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- історію становлення та розвитку ораторського мистецтва;
- основні категорії, і закони ораторського мистецтва, зміст його основних питань;
- основні прийоми та методи удосконалення майстерності мовлення як засобу виступу, промови, ведення дискусії, полеміки, спору;
- мовну специфіку ділового спілкування, особливості комунікативно-мовленнєвих ситуацій, характерних для професійної діяльності психолога, банкіра, економіста;
- закономірності логіки та культури мовлення;
- основні види ораторських промов;
- професійно значущі для фахівця у сфері, фінансів, банківської справи, страхування, фінансового посередництва, психології мовленнєві жанри;
- сутність полеміки і полемічні прийоми організації комунікативних зв'язків у сфері міжнародних економічних відносин;
- критерії оцінювання усної промови;
- теорію техніки мовлення.

1.4. У процесі вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- застосовувати основні закони ораторського мистецтва в практичній діяльності економіста, психолога, фахівця у сфері міжнародного бізнесу, банківської справи, фінансового посередництва, страхової справи, менеджера та фахівця у сфері туризму;
- правильно вибрати тему промови та якісно її підготувати;
- на основі спостережень та аналізу бази даних створювати «портрет аудиторії»;
- правильно вибрати професійно значущий мовленнєвий жанр, що відповідає конкретній ситуації та створювати максимально ефективну композицію промови;
- правильно вести розгорнутий монолог, ефективну бесіду з питань міжнародних економічних відносин, банківської справи, страхування, фінансового посередництва, психології, готельного, ресторанного й туристичного менеджменту, а також курортної справи, міжнародного готельного і туристичного бізнесу;
- ефективно вирішувати комунікативні та мовленнєві завдання в кожній конкретній ситуації;

- логічно правильно, змістовно й емоційно виражати думки в словах, відповідно до їх змісту, умов комунікації та аудиторії, прагнучи при цьому передати свій індивідуальний стиль;

- володіти полемічним мистецтвом (диспут, полеміка, дискусія), вільно використовувати ці знання, вміння та навички для досягнення комунікативного успіху у професійній сфері міжнародних економічних відносин, банківської справи, психології, страхування та фінансового посередництва, готельно-ресторанного менеджменту, курортної справи, міжнародного готельного і туристичного бізнесу.

1.5. Результатом вивчення дисципліни «Ораторське мистецтво» буде формування у студентів таких компетентностей:

Знання та розуміння:

- знання інструментарію ораторського мистецтва (закони, категорії, функції, методи, якими воно оперує) та шляхів його використання;
- мовної культури та її сприйняття;
- принципів, методології та методів сучасного ораторського мистецтва;
- процесу виконання управлінських рішень на основі сучасних наукових концепцій, інноваційних підходів та методів наукових досліджень;
- понять: «публічний виступ», «стиль промови», «кінесика в риториці», «проксеміка в риториці», «композиція промови», «диспут», «полеміка» «риторичні фігури», «риторичні тропи»

Застосування знань та умінь з метою формування:

- здатності адаптуватися до нових ситуацій у професійній діяльності;
- здатності здійснювати комунікаційну діяльність;
- здатності працювати в міжнародному середовищі;
- уміння працювати в колективі і команді;
- здатності до навчання; здатність формувати нові ідеї (креативність);
- вміння використовувати принципи та методи ефективного управління організаціями.

Формування суджень:

- стратегій дій з позицій соціальної відповідальності;
- процесів розвитку лідерських якостей та здатність займати активну життєву позицію.

1.6. Місце навчальної дисципліни в освітньому процесі.

Для засвоєння дисципліни «Ораторське мистецтво» студенти повинні мати базову підготовку з дисциплін «Історія України» та «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Дисципліна розрахована на 180 годин (6 кредитів ЄКТС), з яких 40 годин визначено на лекційні заняття, 40 годин – на семінарські заняття, 100 годин – на самостійну роботу студентів.

Формою підсумкової атестації є екзамен.

II. Результати вивчення дисципліни

Табличка

III. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет і завдання дисципліни

Ораторське мистецтво як компонент культури особистості. Поняття ораторського мистецтва. Функції красномовства. Ораторське мистецтво в системі гуманітарних наук. Цілі і завдання ораторського мистецтва. Формування позитивного професійного іміджу засобами мови.

Основні етапи зародження і розвитку ораторського мистецтва. Античне ораторське мистецтво. Ораторське мистецтво Середньовіччя, Відродження, модерну і постмодерну. Розвиток красномовства в Україні.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 17,18,19,21,25,28.

Інтернет-ресурси: 33,34,35,36.

Тема 2. Теорія мовлення – основа ораторського мистецтва

Мовленнєва діяльність людини як предмет наукового дослідження.

Сучасні теорії мовлення. Лінгвістика. Соціальна психологія. Психолінгвістика.

Культура мовлення. Основні критерії: змістовність, правильність, виразність, ясність, точність, стислість, доцільність.

Етичні та комунікативні засади мовлення. Мовленнєве спілкування. Комунікативна компетентність. Мовний етикет. Здобутки мовленнєвого спілкування. Комунікативні невдачі. Норми мовного спілкування та мовні помилки.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 16, 17,18,21, 25,28.

Інтернет-ресурси: 34,35,36.

Тема 3. Красномовство

Різновиди стилів мовлення за функціональним призначенням. Стилїстика і стилі. Основні стилі красномовства та їх характеристика: науковий стиль, публіцистичний стиль, офіційно-діловий стиль, художньо-белетристичний стиль, розмовно-побутовий стиль.

Соціально-історична обумовленість родово-видової класифікації жанрів ораторського мистецтва. Основні роди красномовства: соціально-політичне, академічне, соціально-побутове, лекційно-пропагандистське, судове, військове, дипломатичне, торгове, церковно-богословське, діалогічне.

Вибір жанру і стилю промови як ознака майстерності публічного мовлення.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.
Додатковий: 9,12,17,18,21,22,23.
Інтернет-ресурси: 33,34,35,40.

Тема 4. Невербальні засоби спілкування

Форми невербальних знакових систем, їх місце, роль і значення в ораторському мистецтві.

Кінестика – загальна моторика різних частин тіла. Норми просторової і тимчасової організації спілкування. Візуальне спілкування.

Постава оратора, поза, хода, вираз обличчя, жести в ораторському мистецтві. Жести-ілюстратори, жести-регулятори, жести-емблеми.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.
Додатковий: 8, 15, 16, 24, 26, 28, 30.
Інтернет-ресурси: 35, 37, 38, 39.

Тема 5. Основи ораторської майстерності

Стратегія оратора як загальний і всебічний план досягнення мети промови. Компоненти стратегії. Спільна та індивідуальна мета. Маніпулятивні та гуманістичні комунікативні установки. Діалогічний та монологічний характер спілкування. Модель послідовності стратегічних дій.

Тактика оратора як система послідовних дій реалізації обраної стратегії. Основні принципи, засоби, прийоми ораторської майстерності.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.
Додатковий: 8, 17,18,21, 52,28.
Інтернет-ресурси: 34, 37, 39, 40.

Тема 6. Взаємодія оратора та аудиторії у процесі публічного виступу

Сутність і проблеми взаємодії оратора та аудиторії. Особистість оратора. Професіограма оратора-менеджера. Ораторські мистецтва. Загально-психологічні вимоги до оратора.

Система цінностей аудиторії як колективного суб'єкта риторичної дії. Програма вивчення аудиторій. Типи аудиторій. Індивідуально-особистісні, соціально-демографічні та соціально-психологічні ознаки аудиторії.

Взаємодія оратора з аудиторією. Налагодження контакту. Управління поведінкою аудиторії: увага, інтерес, активізація мисленнєвої та почуттєво-емоційної діяльності, обговорення, передбачення запитань і заперечень.

Поняття мовленнєвої агресії. Принципи безконфліктного спілкування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 13,17,18,19,21,25.

Інтернет-ресурси: 33,34,36, 38.

Тема 7. Публічний виступ

Загальна характеристика публічного виступу. Задум промови, пошук і знаходження провідних ідей. Визначення теми. Формування мети. Збирання матеріалу. План виступу. Форми текстового оформлення матеріалу.

Композиція промови. Вступ. Основна частина. Заключна частина. Формулювання висновків. Основні принципи промови: принцип посилення, принцип органічної єдності, принцип економії. Основні методи викладання: індуктивний, дедуктивний, аналогії, концентричний, сходинковий, історичний. Недоліки в композиції та їх запобігання. Основні стилі промови.

Проголошення промови перед аудиторією та її варіанти. Невербальні засоби спілкування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 16,17,18,19,20,23.

Інтернет-ресурси: 34,36, 38, 39, 40.

Лекція 8. Комунікативні бар'єри публічного виступу

Публічний виступ – комунікативна складова. Сильні та слабкі сторони публічного виступу.

Комунікативні поразки та її причини. Порушення системи підготовки до публічного виступу: причини та наслідки. Страхі та ораторське мистецтво. Причини страхів та методи їх подолання.

Самооцінка підготовки до публічного виступу як запорука успіху. Взаємовплив оратора та аудиторії. Налагодження конструктивного спілкування ратора та слухачів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 10, 15, 17, 20, 21, 24, 28.

Інтернет-ресурси: 33,34,36, 38.

Тема 9. Риторичні фігури публічного виступу

Риторична фігура як засіб посилення емоційної вмотивованості ораторської промови. Фігуративна практика. Фігури і тропи.

Типи класифікації риторичних фігур: фігури слів, фігури думок, фігури милозвучності, фігури зазначення, фігури руху, фігури згуку,

фігури накопичення, фігури недоговоріння, фігури ритмізації, фігури діалогізації.

Троп як засіб досягнення естетичного ефекту виразності в публіцистиці та в ораторському мистецтві. Класифікація тропів. Практика використання тропів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 16,19,20,23, 34.

Інтернет-ресурси: 34,36, 37, 39.

Тема 10. Основи техніки мовлення у публічному виступі

Дихання як енергетична база мови. Поняття фонаційного дихання. Основні положення техніки фонаційного дихання. Способи зняття емоційного напруження. Контроль і регуляція дихання. Особливості постановки голосу оратора. Сила голосу. Висота. Діапазон. Тембр.

Чіткість і виразність як професійна необхідність промови оратора. Дикція. Удосконалення дикції. Артикуляція. Темпоритм ораторської промови. Методи декламації.

Засоби емоційно-образної та логічної виразності. Різновиди форм побудови речення. Інтонація. Логічний наголос. Пауза: види та практика використання.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,3,4,6,7.

Додатковий: 16,17,19,24,26.

Інтернет-ресурси: 34,35, 36, 40.

Тема 11. Доказ та обґрунтування у публічному виступі

Комунікація і діалогіка в публічному виступі. Логічні засади публічної промови. Закони логічного мислення та специфіка їх використання в публічному виступі.

Сутність полеміки та її різновиди. Культура і мистецтво ведення полеміки. Етика та етикет полеміста. Заборонені прийоми в полеміці. Конструктивність та толерантність полеміки, дискусії, діалогу.

Доказ, обґрунтування, переконання та спростування у публічному виступі. Засоби прийому, методи спростування, обґрунтування та доказу. Культура і мистецтво публічного виступу.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,2,3,4,5,6.

Додатковий: 13, 15, 20, 25, 26, 30.

Інтернет-ресурси: 34, 35,36, 39.

Тема 12. Маніпуляції та контр-маніпуляції в ораторському мистецтві

Маніпуляція у комунікативному процесі як вплив на адресата з метою досягнення бажаного результату. Гедоністичні та прагматичні маніпуляції.

Типологія маніпулятора: диктатор, слабак, калькулятор, прилипала, хуліган, «славний хлопець», суддя, захисник. Маніпулятивні системи та їх характерні особливості.

Маніпулятивні прийоми та методи протидії.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,2,3,4,5,6.

Додатковий: 13, 15, 20, 25, 26, 30.

Інтернет-ресурси: 34,36, 37, 39.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Колотілова Н.А. Риторика. Навчальний посібник / Н.А. Колотілова. – К. : Центр навчальної літератури, 2017. – 146 с.
2. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посіб. / Зоряна Куньч ; Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 248 с.
3. Олійник О. Риторика : навч. посіб. для студ. вузів. /О. Олійник. – К. : Кондор, 2009. – 170 с.
4. Чибісова Н.Г. Риторика : навч. посіб. / Н.Г. Чибісова, О.Я. Тарасова – К. : Центр навч. літ., 2003. – 228 с.
5. Сагач Г.М. Ділова риторика : Мистецтво риторичної комунікації / Г.М. Сагач– К. : Зоря, 2013.
6. Сагач Г.М. Риторика / Г.М. Сагач – Київ, Видавничий Дім "Ін Юре", 2000. – 567 с.
7. Corbet P.J. E. Classical Rhetoric for the Modern Student / Edward P.J. Corbett, Robert J. Connors. – Oxford University Press, 2008. – 578 p.

Додатковий

1. Александров Д.Н. Основы ораторского мастерства, или в погоне за Цицероном : учебное пособие / Д.Н. Александров – М. : Флинта; Наука, 2003. – 487 с.
2. Вандишев В.М. Риторика : экскурс в історію вчень і понять: навчальний посібник / В.М. Вандишев– К. : Кондор, 2003.
3. Василенко В. А. Академічна риторика : навч. посіб. для студ. гуманіт. ф-в вищ. навч. закл. / В. Василенко, В. Герман ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Сум. філ. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Суми : Наталуха А. С., 2011. – 275 с.

4. Введенская Л. А. *Риторика для юристів : учебное пособие* / Л.А. Введенская, Л. Г. Павлова – Ростов н/Д.: Феникс, 2002. – 576 с.
5. *Дебати: Навч. посіб.* — К. : А.П.М., 2001.
6. Жоль К.К. *Методи наукогоспознання и логика. учебное пособие* / К.К. Жоль – К. : Атика, 2011. – 288 с.
7. Колтунова М.В. *Язык и деловое общение : Нормы, риторика, этикет : учеб. пособ. для студ. Вузов* / М.В. Колтунова – М. : Эконом. лит., 2002. – 288 с.
8. Кузнецов И.Н. *Практикум по риторике : учебно-справочное пособие* / И. Н. Кузнецов. – Мн. : Совр. слово, 2014. – 352 с.
9. Куньч З. Й. *Українська риторика: історія становлення і розвитку : навч. посіб.* / Зоряна Куньч ; Нац. ун-т “Львів. політехніка”. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2011. – 248 с.
10. *Неориторика в масовій комунікації: навч. посіб.* / В. М. Стехіна – К.: НТУУ «КПІ», 2010. – 144 с.
11. Мацько Л.І. *Риторика* / Л.І.Мацько, О.М. Мацько – К, 2003.
12. Олійник О. *Ораторське мистецтво юриста : навч. посіб.* / О. Олійник – К. : Кондор, 2009. – 210 с.
13. Онуфрієнко Г. С. *Риторика : навч. посіб.* / Г. С. Онуфрієнко. – К. : Центр уч. Л-ри, 2008. – 588 с.
14. *Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: Навчальний посібник* / За ред. В. В. Різуна. – К. : Агіка, 2008. – 204 с.
15. Пинтосевич И. *Уверенность в себе и ораторское мастерство* / Ицхак Пинтосевич. – К. : [б. и.], 2011. – 266 с. – (Серия “Харизма и влияние” : книга-тренинг).
16. Пономарів О. Д. *Культура слова* / О.Д. Пономарів – К. : Либідь, 2001.
17. *Риторика: навчально-методичний посібник* / П.С. Каньоса. – Кам’янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2011. – 131 с.
18. Цицерон Марк. *Тулий. Избранные сочинения* / Цицерон Марк. Тулий; пер. с лат. – Х.; М. : Фолио; АСТ, 2000. – 463 с.
19. Шипунов С. *Харизматичний оратор. Руководство к курсу словесной импровизации* / С. Шипунов – М. : Изд-во – Унив-та риторики и ораторського мастерства. – 2015 – 258 с.
20. Aristotle. *The Art of Rhetoric* / Aristotle. – Penguin Classics, 2001. – 304 p.
21. Hayot E. *The Elements of Academic Style: Writing for the Humanities* / Eric Hayot. – Columbia University Press, 2014. – 246 p.

22. Heinrichs J. Thank You for Arguing: What Aristotle, Lincoln, and Homer Simpson Can Teach Us About the Art of Persuasion / Jay Heinrichs. – Three Rivers Press 2007. – 336 p.
23. Kennedy A. G. Classical Rhetoric and Its Christian and Secular Tradition from Ancient to Modern Times / George A. Kennedy. – University of North Carolina Press, 2009. – 360 p.
24. Quinn A. Figures of Speech: 60 Ways To Turn A Phrase / Arthur Quinn, Barney R. Quinn. – Routledge, 2005. – 112 p.
25. Toye R. Rhetoric: A Very Short Introduction / Richard Toye. – OUP Oxford, 2013. – 122 p.

Інтернет-ресурси

1. Арістотель. Політика / Арістотель; пер. О. Кислюк [Електронний ресурс] // Ізрорник. – К., 2000. – 239 с. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/aristotle/arist.htm>
2. Цицерон М. Т. Избранные сочинения [Електронний ресурс] / М.Т. Цицерон // LibreBook. – Режим доступу : http://librebook.me/izbrannye_sochineniia.
3. Масалова Т. Місце проповіді в риториці та гомілетичі [Електронний ресурс] / Тетяна Масалова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Лінгвістика : зб. наук. праць. – Херсон : ХДУ, 2017. – Вип. 28. – С. 66-70. – Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/3848/1/Масалова.pdf>
4. Абрамович С.Д. Риторика: Навч. Посібник [Електронний ресурс] / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – Львів : Світ, 2014. – 240 с. – Режим доступу : <http://194.44.152.155/elib/local/sk651547.pdf>

5. Черняк В.Д. Риторика: навч. посібн. [Електронний ресурс] / В.Д.Черняк // Stud.com.ua. – Режим доступу : <http://stud.com.ua/45792/ritorika/ritorika>
6. Connolly J. The State of Speech. Rhetoric and Political Thought in Ancient Rome [Електронний ресурс] / Joy Connolly. – Режим доступу : http://www.orator.biz/?full=1&s=39&d_id=118.
7. Nikitina A. Successful Public Speaking [Електронний ресурс] / Arina Nikitina. – Bookboon.com., 2011. – 47 p. – Режим доступу : <http://gtu.ge/Agro-Lib/successful-public-speaking.pdf>
8. Zoltán Literáty Homiletics and rhetoric [Електронний ресурс] / Literáty Zoltán // Summary and Theses of Doctoral (PhD) Dissertation. – Режим доступу : http://corvina.kre.hu:8080/phd/Homiletika_tezis_angol.pdf

* *Курсив* – визначено джерела і літературу, наявні в бібліотеці КНТЕУ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(пост. п. 9 від «26» квітня 2018 р.)

Ректор

А. А. Мазаракі

**ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО /
ELOCUTION**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

Київ 2018